

Pe-nțeles sau de-nțeles

S-a insinuat printre rînduri, sau s-a spus uneori, de-a dreptul, că teatrul e de două feluri: unul pentru critici, altul pentru public. S-a mai pretins apoi că teatrul se cere descifrat ca un rebus sau, dîmpotrivă, că el trebuie să fie limpede ca un cristal pentru a-l pricepe oricine. Spectacolul de teatru sau musicalul au fost puse la cei doi antipozii și dacă pentru unii nu era de „bon-ton” să te duci la revistă, pentru alții era plictisitor să urmărești o dramă.

Dincolo de excese sau exclusivisme se află totuși un adevăr: înțelegerea artei teatrale nu e lucru ușor, publicul nu e o apă și-un pămînt, există genuri de mai largă accesibilitate și altele cu o audiență, regretabil dar inevitabil, mai redusă. E drept, ideea DIFERENȚIERII a folosit multora drept paravan pentru a masca snobismul, impostura, aristocratismul gustului, sau a devenit consolatorului și compensația căderilor. E firesc, de aceea, ca astăzi să se vorbească mai puțin despre diferențiere și mai mult despre omogenitate, să se caute răspuns la nevoile gustului de masă, mai puțin decît satisfacerea unor subtilități și sofisticate exigențe formale.

S-a reluat, în acest context, vechea formulă vizînd să exprime caracterul popular al artei în genere și al teatrului ca mass-media în special, vorbindu-se din ce în ce mai des de nevoia unor spectacole *pe-nțeles* tuturor. Ca aspirație ideală, formularea este exactă și ea nu face decît să exprime procesul însușirii estetice a obiectului artistic în complexitatea lui, ceea ce presupune un bagaj de cultură bogat și dimensiuni spirituale deplin încheigate. *Se confundă însă adesea planul ideal cu cel real, dorința cu posibilitatea, ținta cu drumul către ea.* Din această cauză se întâmplă, nu o dată, ca asemenea expresii să fie greșit înțelese și să genereze, printr-un normativism simplist, efecte cu totul nedorite.

Ce înseamnă de fapt pentru unii „arta *pe-nțeles*ul tuturor”? O artă fără întrebări, fără surprize, fără nici un mister, un domeniu în care nimic nu este neașteptat, ci totul vine în mod firesc și este știut dinainte, de oricine, fără nevoia vreunui efort sau pregătiri. Așa înțeleasă, formula este comodă, aparent democratică și la îndemîna oricui. *Dar, dacă dispar întrebările, surprizele, necunoscutul, dacă pentru a recepta produsul artistic ar fi suficient să vii în contact cu el, atunci oare ar mai interesa pe cineva, ar mai plăcea sau ar mai stîrni sensibilitatea cuiva?* Sînt convins că nu, și cred că formula „*pe-nțeles*ul tuturor” ar avea nevoie de o mică, infimă modificare etimologică.

Avem nevoie nu de o artă pe-nțelesul maselor, ci de-nțeles de ele. Care e deosebirea? Aparent e vorba de o prepoziție, în fond de-o cu totul altă optică. Fără îndoială că, *pentru a stîrni interesul și plăcerea estetică, o operă de artă trebuie să și comunice ceva, căci opacitatea nu poate fi străpunsă de nici un fel de sensibilitate; dar măsura în care o operă de artă ne permite să vedem prin ea, depinde nu numai de gradul ei de transparentță, ci și de ascuțimea privirii noastre.*

Arta trebuie să fie deci *de-nțeles*, adică să se ofere sensibilității și spiritului nostru, să-l cheme și să-l formeze în același timp, totul depinzînd de RAPORTUL dintre ele. Din acest punct de vedere, mulțimea interpretărilor și înțelegerilor posibile devine un criteriu al accesibilității, în sensul că opera de artă își realizează funcția estetică în contactul mereu înnoit cu cei cărora li se adresează și pe care îi pregătește pentru sine și pentru semenele ei prezente sau viitoare. *Nu se cunoaște capodoperă care să fi rămas neînțeleasă sau care să nu fi ajutat la cunoașterea lumii din care s-a născut, după cum nu există artă autentică lipsită de influență asupra conștiințelor. Pentru a fi însă pe-nțeles, ea trebuie să fie mai întîi de-nțeles.*